

De
Hollandsche
Molen

Arie Butterman laat windpapiermolen
De Schoolmeester ruim 50 jaar zichzelf zijn:

“Geen wijzigingen aanbrengen
aan iets wat goed werkt”

Arie Butterman (geb. 1954) is meer dan 50 jaar hét gezicht van molen De Schoolmeester in Westzaan. Hij kan ook letterlijk gezichtsbepalend worden genoemd van deze enige werkende windpapiermolen ter wereld. In de halve eeuw dat hij er als molenaar en papiermaker actief is, koestert hij zijn molen, waarbij hij ernaar streeft om hem zoveel mogelijk in de staat van rond 1950 te houden, het moment dat De Schoolmeester niet meer rendabel was. “Want”, zo stelt hij: “Als je blijft veranderen, dan hebben we straks een monument naar ons huidige ideaalbeeld. Iedereen vindt het prachtig, maar het is niet wat je zoekt. Je wilt een bepaalde tijd laten zien. Hoe maakte men toen papier?”

Deze opvatting ‘behoud gaat voor vernieuwing’ levert in zijn ‘regeerperiode’ meer dan eens discussie op met molenmakers en andere molendeskundigen bij de uitvoering van de vele restauraties en onderhoudsbeurten die De Schoolmeester heeft ondergaan. Meestal leiden de gesprekken tot een uitkomst waar hij tevreden mee is of in ieder geval mee kan leven.

Deze instelling tekent zijn persoon. Hij is standvastig en heeft hart voor molens. Dat laatste krijgt hij echter niet bepaald met de paplepel ingegoten. Sterker nog, de geboren Andijker heeft, tot hij in 1971 als 17-jarige voor het eerst kennis maakt met De Schoolmeester, nog nooit een molen bezocht.

Stage

Destijds is hij leerling op de papiervakschool

Een jonge Arie aan de slag in De Schoolmeester. (Beeld: Collectie Vereniging De Zaanse Molen)

Arie Butterman met zijn leermeester Klaas Knaap, die hem intensief de fijne kneepjes van het papier maken leerde.

(Beeld: Collectie Vereniging De Zaanse Molen)

van papierfabrikant Van Gelder en loopt in dit kader stage bij deze molen. Dat verandert heel rap. De traditionele manier van papier maken en het molenaarschap blijkt voor hem een ideale combinatie. “Ik zat hier helemaal op mijn plek”, vertelt hij dan ook. Een half jaar later wordt hij al gevraagd om de opvolger te worden van Klaas Knaap die zeven jaar op De Schoolmeester actief is geweest en met pensioen gaat. Hij leert hem in één jaar tijd heel intensief de fijne kneepjes van het papier maken. Tegelijkertijd volgt Arie met succes de molenaarsopleiding.

Film over De Schoolmeester

De kennis van het papier maken met molen

De Schoolmeester mag niet verloren gaan.

Arie Butterman draagt deze kennis zelf in de praktijk ook actief over. “Ik heb een clubje vrijwilligers om mij heen die elk hun taak hebben bij het maken van papier of het laten draaien van de molen.”

Stichting Het Fortuinfonds en de Van Toorn Scholten Stichting vinden het daarnaast zinvol om het hele proces vast te leggen en stellen voor om een film te maken over De Schoolmeester mét Arie Butterman in een hoofdrol. “Mocht er wat gebeuren, zo werd gezegd, Dan hebben we altijd nog de film en dan zou een eventuele opvolger daar wat mee kunnen doen”, aldus Arie.

Virtuele wandeling

Hij gaat akkoord en zo verschijnt in 2022 een film waarin Arie van begin tot eind het proces van papier maken laat zien en daarbij zijn verhaal vertelt. Maar dat niet alleen. Op verzoek van hem is er ook een virtuele wandeling in opgenomen langs het Guispad, waarlangs in het verleden naast De Schoolmeester zeven papiermolens hebben gestaan. “Dan wandel ik met die cameraman erlangs en ik vertel wat je links en rechts gezien zou kunnen hebben.”

De film die meer dan de moeite waard is, is te bekijken in het Molenmuseum op de Zaanse Schans: zaanschemolen.nl/molenumuseum/

‘Molendokters’

In de beginperiode bij De Schoolmeester duikt ook voor het eerst de naam Jo Vooren op, Zaanse opleidingsinstructeur en molendeskundige, die door de jaren heen uitgroeit tot een heuse molenvriend. Want er is naast De Schoolmeester ook nog een ander molenleven voor Arie Butterman. Met Jo Vooren en molenaar Joep Kemper bezoekt hij talrijke molens, niet alleen om een praatje te maken met molenaars, maar ook om kleine en grotere herstelwerkzaamheden uit te voeren.

Hij vertelt uitgebreid over verschillende klussen die zij uitvoeren op verschillende molens in Noord-Holland. Het drietal bouwt hiermee een goede ‘medische’ reputatie op, getuige de omschrijving ‘molendokters’ die hij ooit aantrof op een aan hen geadresseerde brief.

De ‘molendokters’, vlnr. Jo Vooren, Joep Kemper en Arie Butterman in 1978 bij de Molen van de Zuidpolder in Edam.
(Foto: Archief De Hollandsche Molen)

Handel

In de jaren zeventig van de vorige eeuw, het begin van zijn loopbaan op De Schoolmeester, hangt het bord ‘Verboden toegang’ naast de deur. Publiek is niet welkom, ook al lukt het Arie bij tijd en wijlen op een creatieve manier toch belangstellenden te ontvangen.

De molen ontvangt bescheiden orders voor het traditionele Zaanse Bord papier, een stevig papier in verschillende maten en kleuren.

Er worden kaarten mee gemaakt en boekbinders en kunstenaars hebben er belangstelling voor. Arie vertelt dat later, in de tachtiger jaren, tijdens de BKR-regeling (Beeldende Kunstenaars Regeling) veel kunstenaars aankloppen voor papier. Na het stopzetten van die regeling blijft het bij incidentele klanten. Toch meldt zich nog een kunstenaar, de landelijk bekende en in veel opzichten kleurrijke kunstenaar Anton Heyboer, die er een bijzondere wijze van bestelling en betaling op nahoudt.

Beurs

In de jaren 90 herontdekken de boekbinders het Zaanse Bord papier. Arie: “Dat gaat met kleine hoeveelheden, maar het gaat wel door.” Een aantal van hen adviseert hem tijdens een bezoek aan De Schoolmeester om op de jaarlijkse boekbind- en drukkersbeurs te gaan staan om papier te verkopen. Arie reageert aarzelend:

Arie Butterman bezig met het scheuren van vodden, één van de belangrijkste grondstoffen voor het maken van papier. Hij zit op een scheurbank, een houten bank waar in het midden een scherp, staand, mes is bevestigd. Het mes dient om een inkeping in de vodden te maken, waarna het makkelijk scheurt.

(Beeld: Collectie Vereniging De Zaanse Molen)

In 2011/2012 wordt de vloer op de begane grond, binnen de platting van de molen vervangen. Deze werd tijdens het funderingsherstel van de molen in 1967 nieuw gelegd en had zijn beste tijd gehad. Naast het vloerhout worden ook de balken en de onderslagen vervangen. Vrijwel de gehele klus wordt uitgevoerd door Arie Butterman.

(Beeld: Collectie Vereniging De Zaanse Molen)

“Het is niet zo mijn ding om tegen mensen te zeggen: ‘Dit moet je kopen!’ ” Toch doet hij het en het wordt een succes. Sindsdien staat hij elk jaar op deze beurs.

Publiek

In 1976 wordt Vereniging De Zaanse Molen eigenaar van de molen aan het Guispad en verdwijnt het bord ‘Verboden toegang’ naast de deur. Met een simpel belletje: ‘Kan ik komen?’ en antwoord: ‘Ja, hoor’, ontvangt hij schoolklassen, bedrijven, drukkerijen en ‘van alles en nog wat’. Rondleiden en mensen goed informeren blijkt een leerproces te zijn. Arie: “In het begin zei ik ‘daar staat dit en daar gebeurt dat’ en dan stond iemand na 10 minuten alweer buiten. Later leerde ik goed op te letten en te reageren op vragen die uit zo’n groep komen.”

Met een paar voorbeelden illustreert hij dat dit laatste geldt voor vragen van volwassenen, maar zeker ook voor kindervragen, die nogal eens onvoorspelbaar kunnen zijn.

Het is hem opgevallen dat schoolkinderen tegenwoordig ‘heel anders’ zijn molen bezoeken. “Als jij vroeger een schoolreisje had, dan ging jij eerst iets educatiefs doen en daarna naar de speeltuin. Het eerste interesseerde je niet, want het ging jou om de speeltuin. Nu zijn kinderen vaak bezig met een project, bijvoorbeeld ‘papier’ of ‘boeken’ en dan hebben ze het op

“Je bent natuurlijk
gewoon voor die molen
bezig, nooit voor jezelf”

school al over de molen gehad en zijn dus beter voorbereid. De binding, de interesse is groter.”

Tevreden

Zijn zoon Ron heeft hem inmiddels opgevolgd. Arie is echter nog vaak op de molen te vinden om allerlei hand- en spandiensten te verrichten. ‘Tevreden’ is het woord dat hij gebruikt als hij terugkijkt op zijn halve eeuw werk op De Schoolmeester. “Trots staat niet in mijn woordenboek. Je bent natuurlijk gewoon voor die molen bezig, nooit voor jezelf.”

Molen De Schoolmeester is in 2022 feestelijk versierd ter gelegenheid van de pensionering van Arie Butterman en zijn 50-jarig jubileum op de molen. Op de foto wordt hij geflankeerd door zijn vrouw Elly en zoon Ron.

(Beeld: Resi Veenman-Pranger/Collectie Vereniging De Zaansche Molen)